

Z dejín kaviarenských revolucionárov na Slovensku

Branislav Michalka

6. apríla 2024   ✚ *História Politika*

Od 18. storočia sa revolučné živly schádzajú po kaviarňach. V kaviarni plačú nad tmárstvom, zaostalosťou svojich ľudských bratov i nad biedou prostého ľudu, v kaviarni pre ľud pripravujú krajšiu budúcnosť. V kaviarni skladajú svoje básne o tvrdej práci a pote, v kaviarni sa rozčuľujú nad konzervatívnou strednou triedou, ktorá namiesto toho, aby išla za ubiedenými (do tovární, do rómskych osád, do Afriky, do migrantských táborov) tak chodí – do kaviarne.

Aj dnes tolerantní potomkovia ponovembrových zbohatlíkov a prednovembrových komunistov blazeovane riešia v kaviarňach ako bojovať s hydrou konzervativizmu, klérofašizmu a katolíckeho fundamentalizmu, ako oslobodiť, tentokrát už nie momentálne pokazenú, skostnatenú a zburžoáznenú bielu robotnícku triedu a tzv. post-sedliakov, ale utláčané ženy, sexuálne menšiny, rasové menšiny, matku Zem, indiánov na Amazonke, migrantov, klímu, skrátka – ako robiť tú revolúciu.

Nie je to však na Slovensku len jav dnešný a len liberálny, typický len pre ponovembrových „slniečkárov“ a euro-komsomolcov, ako by nám niektorí obrození marxisti a socialisti radi nahovorili. Tento jav je na Slovensku starý minimálne 100 rokov a súvisí nielen s liberalizmom, ale aj s ľavicou ako takou a jej vodcami.

Ani Slovensko sa v 20. storočí nevyhlo pri robení marxistickej, trockistickej a neomarxistickej revolúcie tomuto javu, skôr naopak, kávové zrnko tu padlo na úrodnú pôdu. Keďže Viedeň bola veľmi blízko Bratislavy a určitý spôsob života, typický pre strednú Európu, Viedeň priam symbolizovala, tak v Bratislave (Prešporku), kde mali mnohí bohatí Viedeňania v dobách cisárstva svoje letné vily, sa tento kaviarenský životný štýl udomácnil v ešte možno intenzívnejšej, maloburžoáznejšej, trochu karikovanej, avšak o to húževnatejšej podobe.

Každopádne bojovníkom za lepšie zajtrajšky, pokrok a osvetu veľmi zachutil. Do továrne ich to nelákalo, na pole už vôbec nie, podobne ako dnešného kaviarenskeho revolucionára do amazonského pralesa alebo do rómskej osady. Radšej s robotníckou triedou súcitili na diaľku, z kaviarne, ale o to intenzívnejšie. Aby ukázali, že v kaviarňach nezaháľajú, tak tam okrem bujarého života ešte aj písali. Taký Ladislav Novomeský alebo Ján Rob Poničan tam napísali celé diela. Vlastne to bola tiež taká továreň, kde dreli na zlých reakcionárov. (Zlí reakcionári sedeli väčšinou pri vedľajších stoloch, niekedy aj pri tých istých a nijako sa

chovaním nelíšili od bojovníkov za beztriednu spoločnosť. Len tým, že neboli až takými pokrytcami.)

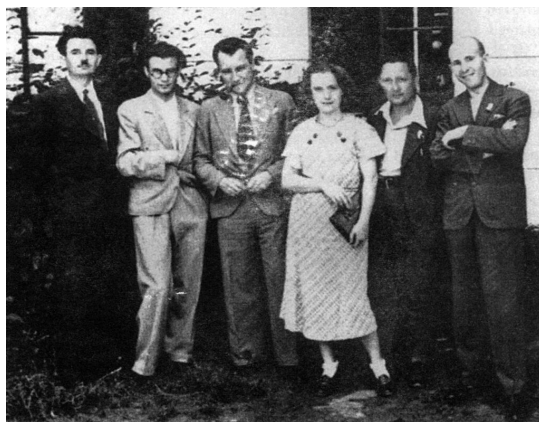
K presláveným ľavicovým návštevníkom bratislavských kaviarní patrili, samozrejme, aj komunisti Novomeský, Husák, Clementis, záplava ľavicovo orientovaných spisovateľov a umelcov ako Ján Rob Poničan (ktorý v opitosti v jednom podniku rozmlátil počas vojny topánkou bustu Hitlera a nič sa mu za to nestalo), Fraňo Kráľ, Móric Mittelmann Dedinský, Daniel Okáli, Eduard Urx, sporadickejšie Peter Jilemnický, ale aj Milo Urban, ktorého môžeme kľudne označiť za ľavicového intelektuála, najprv národno-socialistického, neskôr národno-komunistického.

Komunistickí a ľavicoví publicisti z revue DAV (v strede L. Novomeský) priamo na bojisku – zdroj: wikimedia commons.org

Súdruh Václav Kopecký ich vo svojej knihe *ČSR a KSČ*, v čase honu na tzv. buržoázných nacionalistov označil za kaviarenských komunistov určite právom, aj keď zabudol popísať svoj intímny vzťah k takýmto zábavným podnikom. Ono je to tak, keď ide o mondénny a kaviarenský život revolucionárov, tak väčšinou sa stávajú takéto spôsoby existencie odpornými hlavne u tých druhých.

Mnohí vtedajší robotníci by sa zaiste čudovali, ako „trpia“ ich revoluční vodcovia pod čížmou kapitalizmu a neskôr klérofašizmu. Keby videli Laca Novomeského v kaviarni *Astor*, ako tam divoko tancuje so Zuzkou Zguriškou a tá rozkokošená rozlieva víno širinou. „*Rozteká stolom víno bezcenné...*“ píše o tejto udalosti maestro v jednej básni. Číže, žilo sa veselo a na peniaze sa až tak nehládalo. Ale s robotníckou triedou sa súcitulo.

Vladimír Clementis (s fajkou) a Ján Nálepka (s korčokuliarmi) – zdroj: wikimedia commons.org

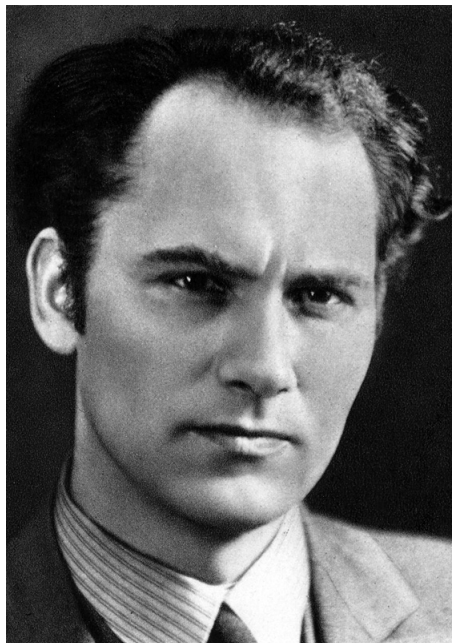
Aby revolucionári zdôraznili obetný charakter svojej kaviarenskej existencie, tak neustále nariekali nad svojou finančnou situáciou. Ľavicová literatúra je prepchaná trpkými sťažnosťami na krutý osud úbohého ľavicového bohéma. Stále je zadlžený a bez prostriedkov. O tom, na čo tie prostriedky potrebuje, koľko ich

potrebuje a prečo nejde napríklad pracovať k súdruhom do fabriky, aby prostriedky získal, o tom pokroková literatúra taktne mlčí. Každopádne, vždy si tie peniaze dokáže niekde zaobstarať, aby ten život bol trochu na úrovni.

Kaviarenskí revolucionári, včerajší aj dnešní, to však vedia všetko vysvetliť. Podobné poznámky, ako boli uvedené vyššie, to sú len prejavy nízkej závesti a ohováračky. Tupí malomeštiaci a dnes post-sedliaci, len závidia týmto miláčikom múz a revolúcie úspech a talent. To je všetko.

Podobné „ohováračky“ sa v zlatých časoch revolúcie zosypali aj na hlavu úbohého súdruha Husáka. V denníku Slováka takto škaredo očiernili dobré meno komunistu, humanistu a bojovníka za práva ľudu: „*Husákova žena dostala vlni od svojho chudobného muža, vodcu proletariátu na Slovensku, kožu, ktorý stál 120 000 korún. Bol to jeden z najdrahších kožušov, v akom sa mohla niektorá bratislavská panička ukazovať. Je však pravda, že pán Husák mal veľmi pekné príjmy. Ved' salónni komunisti okolo Dr. Karvaša boli všetko najlepšie platenými úradníkmi v Bratislave. Mal dosť peňazí aj na hostiny so šampanským, ktoré stáli veľké tisíce a na ktorých sa schádzala vybraná spoločnosť z NÚZ, Národnej banky, Dovosu a iných dôležitých hospodárskych podnikov na Slovensku.*“

Avšak uznajme, že revolúcia sa určite lepšie pripravuje, keď je oprostená od bremena suchopárnosti, každodennej rutiny a banálnych starostí.

Ján Rob Poničan – božský Rob – zdroj: wikimedia commons.org

K povinnej štafáži bratislavského kaviarenského života patrili ženy, nazývané ľavicovými umelcami „múzy“. Boli to študentky alebo aj zarábajúce ženy, ktoré úbohým revolučným umelcom poskytovali trochu toho ľudského tepla a pokiaľ mali peniaze, tak umelca týraného neľútostným kapitalizmom aj živili. Niektorí súdruhovia boli medzi „múzami“ veľmi populárni. Napríklad Ján Rob Poničan bol ženskými obdivovateľkami nazývaný „božský Rob.“

On sám si vybral povolanie dosť nerevolučné, ba priam buržoázne (podobne ako Husák, Okáli, Clementis či Horváth), bol advokátom. Názov jeho prvej básnickej zbierky z roku 1923: *Som, myslím, cítim a vidím, milujem všetko, len temno nenávidím*, hovorí za všetko. Na obálkach jeho básnických zbierok sa striedajú pôvabné tvary ženských tiel s továrenskými komínmi a siluetami fabriek. Človek však nemôže byť

všade, to si museli súdruhovia robotníci uvedomiť. Treba si revolučne vybrať medzi ženským telom a fabrikou. Okrem obyčajných žien miloval aj jednu bohyňu. Píše o tom sám: *„žena, ktorú milujem, je bohyňou: revolúcia.“*

Ani v dobe po roku 1938, keď sa nad ľavicovou kaviarenskou inteligenciou začalo zmrákať, sa súdruhovia z kaviarní nezľakli. Keďže sa z týchto podnikov dobre poznali s mnohými predstaviteľmi nového režimu (Tido J. Gašpar, Alexander Mach, Milo Urban) tak sa uchytli v rôznych redakciách, advokátskych kanceláriách či štátnych úradoch. Ďalej navštevovali kaviarne i vechy a usilovne pripravovali revolúciu. Intermezzo prechodu vojnového frontu všetci spisovatelia, právnici a bohémi zdarne prežili, na rozdiel od obyčajných ľudí a mohli ďalej pokračovať v revolučnom kvasení.

Keď nakoniec slávna revolúcia prišla, tak sa veľmi čudovali, že prvé, čo revolúcia zrušila, bola práve kaviarenská bohéma. Súdruh Stalin, ktorý sa inak nevyhýbal ani nejakej tej bujnej oslave, ju nemal rád. To však bolo len dočasné, každý raz zomrie a tak aj súdruh Stalin. Nakoniec boli bývalí kaviarenské revolucionári v 60. rokoch šťastní, keď ich súdruhovia prepustili z väzenia a umožnili im znovu si sadnúť – do kaviarne. Niektorým aj na ministerstvo a tým najlepším aj do čela štátu.

Pravdu má Ľubomír Feldek, zaslúžilý súdruh, obdivovateľ Lenina, Brežneva a Gorbačova: *„V kaviarňach sa žilo. Tolko nápadov, tolko hádok, tolko vášnivých diskusií.“*

A najstrašnejšie je, že niektoré nápady sa aj uskutočnili.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/kaviarenska-lavicova-revolucia-na-slovensku/>